

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-6>

УДК 338.2

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

THEORETICAL APPROACHES TO LOGISTICS OF THE ENTERPRISE

Вараксіна Олена Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавська державна аграрна академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1351-6578>

Касьян Олександр Олександрович

здобувач вищої освіти,
Полтавська державна аграрна академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4064-2273>

Шевченко Віталій Борисович

здобувач вищої освіти,
Полтавська державна аграрна академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1755-0899>

Varaksina Elena, Kasyan Alexander, Shevchenko Vitaly
Poltava State Agrarian Academy

Стаття присвячена актуальним питанням матеріально-технічного забезпечення як головного чинника ефективності роботи підприємства. Наголошено на основній меті матеріально-технічного забезпечення підприємства. Акцентовано увагу на важливості своєчасності забезпечення підприємства необхідними ресурсами виробництва в необхідному асортименті та якості, адже матеріально-технічне забезпечення підприємства це основа його ефективної господарської діяльності. Систематизовано головні цілі, функції, завдання та принципи матеріально-технічного забезпечення, адже своєчасність їх вивчення забезпечить формування конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта. Закцентовано увагу на економічному значенні матеріально-технічного забезпечення як основи сталого розвитку підприємства. Наголошено на важливості раціональної організації матеріально-технічного забезпечення, що є ключовим фактором збільшення прибутку і рентабельності господарюючого суб'єкта.

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення, завдання матеріально-технічного забезпечення, принципи матеріально-технічного забезпечення, ресурсозбереження, управління матеріально-технічним забезпеченням.

Стаття посвящена актуальним вопросам материально-технического обеспечения в качестве главного фактора эффективности работы предприятия. Отмечена основная цель материально-технического обеспечения предприятия. Акцентируется внимание на важности своевременности обеспечения предприятия необходимыми ресурсами производства в необходимом ассортименте и качестве, ведь материально-техническое обеспечение предприятия – это основа его эффективной хозяйственной деятельности. Систематизированы основные цели, функции, задачи и принципы материально-технического обеспечения, ведь своевременность их изучения обеспечит формирование конкурентоспособности хозяйствующего субъекта. Акцентируется внимание на экономическом смысле материально-технического обеспечения как основы устойчивого развития предприятия. Подчеркнута важность рациональной организации материально-технического обеспечения, которая является ключевым фактором увеличения прибыли и рентабельности хозяйствующего субъекта.

Ключевые слова: материально-техническое обеспечение, задачи материально-технического обеспечения, принципы материально-технического обеспечения, ресурсосбережения, управления материально-техническим обеспечением.

The article deals with the topical issues of logistics as the main factor in the efficiency of the enterprise and the priority direction of its development. Emphasis is placed on the main goal of logistics because after it is achieved,

the enterprise will significantly reduce its costs, optimise the entire production cycle, the realisation of its economic interests will be facilitated. Emphasis is placed on the importance of the timely provision of the enterprise with the necessary production resources in the required range and quality because the logistics of the enterprise is the basis of its effective economic activity. The main goals, functions, tasks, and principles of logistics are systematised because the timeliness of studying the issue of logistics will contribute to its sustainable development and form a stable competitive position of the enterprise. Emphasis is placed on the economic importance of logistics as a basis for the sustainable development of the enterprise. It is noted that the key elements of the economic importance of logistics are the uninterrupted supply of necessary resources, economical use of means in production, optimisation of economic relations between consumer and supplier, rationing of inventories. The importance of rational organisation of logistics, in particular the optimisation of the structure of resource consumption based on the introduction of new technological solutions, the use of economic and non-traditional types of materials and energy sources, is emphasised, which will be a key factor in increasing profits and profitability. It is also focused on the importance of logistics management, in particular its main functions: monitoring of available resources, resource requirements planning, analysis of alternative logistics options, inventory management, control over the efficiency of logistics.

Keywords: logistics, tasks of logistics, principles of logistics, resource conservation, logistics management.

Постановка проблеми. Динамічні умови розвитку сучасного світу визначають в багато чому умови розвитку та становлення світових економічних систем, а такий стан речей має суттєвий вплив на господарську діяльність будь якого господарюючого суб'єкта. В умовах загострення конкурентної боротьби важливим завданням є формування конкурентоспроможності підприємства та визначення його конкурентних переваг, а раціональне матеріально-технічне забезпечення може бути головною конкурентною перевагою підприємства, що забезпечить зменшення його витрат та сприятиме зростанню фінансових результатів господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика матеріально-технічного забезпечення висвітлена в наукових розвідках багатьох зарубіжних та українських дослідників, зокрема: В. Білецького, В. Вітвіцького, В. Іванишина, М. Ліндерса, П. Макаренка, М. Маліка, Л. Мармуль, П. Саблука, В. Ситника, В. Трегобчука, Г. Черевка та багатьох інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В дослідженнях економістів-науковців матеріально-технічне забезпечення підприємства розглядається під різним кутом зору: як сукупність операцій, як процес, як вид діяльності. Такий підхід до тлумачення даного поняття зумовлює різноплановість наукових поглядів до основних змістовних аспектів матеріально-технічного забезпечення підприємства. Наукові думки не суперечать одна одній, а лише подають матеріально-технічне забезпечення підприємств дещо в різних площинах, тому низка питань потребує подальшого розгляду, зокрема: визначення цілей, принципів, завдань матеріально-технічного постачання підприємства та узагальнення його економічного значення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є поглиблення теоретичних основ матеріально-технічного забезпечення підприємства, зокрема:

- визначення основних цілей, принципів, функцій та завдань матеріально-технічного забезпечення;
- узагальнення змістовних елементів економічного значення матеріально-технічного забезпечення

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріально-технічне забезпечення – це процес забезпечення підприємства необхідними видами матеріально-технічних ресурсів у встановлений термін і в обсягах, необхідних для нормальної роботи. Від організації своєчасного надходження матеріальних ресурсів у потрібній кількості, певної якості та асортименту значною мірою залежить рівномірний, ритмічний випуск готової продукції, її якість та ефективність роботи підприємства [1, с. 8].

Основною метою управління матеріально-технічним забезпеченням є отримання достатньої кількості ресурсів відповідної якості, в необхідний час, у необхідному місці від надійних постачальників, за своєчасного виконання всіх своїх обов'язків та досягнення оптимальних сукупних витрат управління матеріальним потоком [2, с. 285].

Основні цілі матеріально-технічного забезпечення підприємства полягають у наступному [3, с. 24]:

- безперебійне забезпечення підприємства необхідними засобами виробництва на рівні сучасних досягнень науково-технічного прогресу;
- оптимізація господарських зв'язків між підприємством та постачальниками;
- маневрування матеріальними ресурсами та створення економічно обґрунтованих запасів матеріальних ресурсів;

- застосування прогресивних шляхів та засобів транспортування вантажів з метою прискорення та здешевлення процесу обміну;
- економне використання засобів виробництва;

- зменшення витрат з матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Особливо уваги заслуговують функції матеріально-технічного забезпечення, основними з яких є [4, с. 12]:

- маркетингові дослідження ринків постачальників за конкретними видами ресурсів;

- планування потреби фірми в матеріальних ресурсах;

- підготовка заявок та специфікацій на необхідні ресурси та подання їх у вищі планові органи управління;

- здійснення оперативної діяльності із реалізації планів забезпечення ресурсами;

- прийняття, розміщення, зберігання;

- підготовка ресурсів до виробництва, видача їх цехам та службам підприємства, організація забезпечення ресурсами робочих місць;

- визначення обґрунтованих норм запасу матеріально-технічних ресурсів та доведення

цих норм до працівників складів, регулювання рівнів запасів та контроль за їх станом;

- розроблення організаційно-технічних заходів з економії матеріальних ресурсів, зниження норм і нормативів витрат ресурсів;

- оперативний облік надходження ресурсів, контроль за їх витратами цехами та службами;

- аналіз ефективності використання ресурсів та стимулювання поліпшення їх використання.

Матеріально-технічне забезпечення є вкрай важливим процесом в господарській діяльності кожного підприємства, а тому визначення основних завдань даного процесу та їх оперативне вирішення забезпечить формування конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта (рис. 1).

Основні принципи матеріально-технічного забезпечення в умовах ринку наступні:

- вільний вибір підприємствами виробників, постачальників матеріально-технічних засобів, технологій та послуг незалежно від форм власності і господарювання;

- дотримання паритетності товарообміну між галузями;

- мінімізація кількості посередників між виробниками матеріально-технічних засобів і

Рис. 1. Основні завдання матеріально-технічного забезпечення

Джерело: узагальнено автором на основі [4]

послуг та їх споживачами, що дозволяє скоротити витрати по їх придбанню, використанню;

- відповідальність виробників за якість ресурсів та послуг;

- своєчасність розрахунків між учасниками ринку матеріально-технічних засобів [5].

Таким чином, здійснивши аналіз ключових елементів матеріально-технічного забезпечення можемо акцентувати увагу на економічному значенні матеріально-технічного забезпечення (рис. 2).

Нами пропонується до сутнісних елементів значення матеріально-технічного забезпечення віднести забезпечення ресурсозбереження та екологічну складову матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Основні завдання реалізації ресурсозберігаючої політики полягають в:

- забезпеченні раціонального використання матеріальних ресурсів на конкурентоспроможному рівні;

- ліквідації непродуктивних витрат матеріальних ресурсів, пов'язаних із випуском низькоякісної, технічно недосконалої і неконкурентоздатної продукції;

- оптимізації структури споживання ресурсів на основі впровадження нових проектних,

конструкторських і технологічних рішень, що дають змогу підвищити комплектність використання матеріальних ресурсів застосування економічних та нетрадиційних видів матеріалів і джерел енергії;

- розширенні застосування вторинних ресурсів і супутніх продуктів, організації повної переробки виробничих відходів і матеріалів, збільшенні збору й утилізації побутових відходів;

- прискоренні оборотності оборотних коштів, скороченні сукупних запасів, вивільненні частини ресурсів у різних сферах виробництва для використання в наступних виробничих циклах [6].

Екологічна складова має бути виражена в поєднанні природних і виробничих процесів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів і таких, що відповідають ресурсозберіганню, зокрема особливу увагу слід приділити інноваційним технологіям.

Раціональна організація матеріально-технічного забезпечення значною мірою зумовлює рівень використання засобів виробництва, зниження собівартості продукції, збільшення прибутку і рентабельності. Цим визначається роль і значення матеріально-

Рис. 2. Сутнісні елементи економічного значення матеріально-технічного забезпечення підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі [4]

технічного постачання в системі виробничого менеджменту підприємства [7, с. 121].

Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства передбачає виконання всіх функцій, притаманних управлінню як виду діяльності:

– постановка завдання – включає проведення моніторингу наявних ресурсів та сировинного ринку потенційних ресурсів, планування потреби у ресурсах, оцінку матеріаломісткості виробництва та його матеріальних потреб;

– реалізація поставленого завдання – постановка, аналіз та оцінювання альтернативних варіантів матеріально-технічного забезпечення, формування остаточного рішення про розвиток сировинної бази підприємства, організацію постачання ресурсів, управління запасами матеріально-технічних ресурсів;

– контроль за ефективністю формування та використання матеріально-технічних ресурсів в усіх ланках виробничої системи [8].

Висновки. Таким чином, важливим видом господарської діяльності підприємства є

його матеріально-технічне забезпечення, адже від своєчасності надходження ресурсів в господарство залежить весь виробничий цикл, тому даний вид діяльності набуває все більшого значення та пріоритетності у вирішенні завдань. Задля розбудови системи матеріально-технічного забезпечення підприємству необхідні чітке визначення цілей, окреслення завдань, визначення функцій і принципів даного процесу. Вивчення змістовних елементів економічного значення матеріально-технічного постачання дозволить скоротити витрати підприємства, забезпечити безперебійне надходження ресурсів на підприємство, створити економічно обґрунтовані норми запасів на підприємстві, і як наслідок вибудувати ефективну стратегію діяльності підприємства. При вивченні економічного змісту матеріально-технічного забезпечення підприємства врахування питання ресурсозбереження та економічної складової сприятиме зміцненню конкурентних позицій підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Костюченко Л.В. Удосконалення механізму управління системою матеріально-технічного забезпечення підприємств залізничного транспорту України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04. Дніпропетровськ, 2009. 24 с.
2. Чаюн І., Богославець Г., Довгаль Н. Економіка підприємства : Підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 569 с.
3. Гордійчук А.С., Стахів О.А., Кузнецова Т.В., Збагерська Н.В. / Заг. ред. Герасичука А.С. Рівне : НУВГП, 2012. 256 с.
4. Економіка підприємства / за ред. акад. С.Ф. Покропивного. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2013. 402 с.
5. Смирнов П.В., Степанова З.И., Фасоляк Н.Д. Организация и планирование материально-технической поставки в народном хозяйстве. Москва : Экономика, 2005.
6. Каленюк А.А. Повышение конкурентоспособности промышленного предприятия на основе управления ресурсосбережением. *Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета*. 2013. № 8. С. 116–118.
7. Гарник М. Теоретичні аспекти використання матеріальних ресурсів промислових підприємств. *Наука й економіка*. 2011. № 1(21). С. 121–123.
8. Гаджинский А.М. Логистика : Учебник для высших и средних специальных учебных заведений [Текст]. 2-е изд. Москва : Информационно-внедренческий центр «Маркетинг», 1999. 228 с.

REFERENCES:

1. Kostiuchenko L.V. (2009) *Udoskonalennia mekhanizmu upravlinnia systemoiu materialno-tekhnichnoho zabezpechennia pidpriemstv zaliznychnoho transportu Ukrainy* [Improving the mechanism for managing the system of logistics of railway transport enterprises of Ukraine] (PhD Thesis), Dnipro.
2. Chaiun I., Bohoslavets H., Dovhal N. (2005) *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]: Textbook. Kyiv: Kyiv National University. trade and economy un-t. (in Ukrainian)
3. Gordiychuk A.S., Stakhiv O.A., Kuznetsova T.V., Zbagerska N.V. (2012) *Orhanizatsiia i tekhnolohiia materialno-tekhnichnoho zabezpechennia pidpriemstva* [Organization and technology of logistics of the enterprise]. Teaching Manual. Rivne: NUVGP. (in Ukrainian)
4. Pokropyvnyy S.F. (2013) *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)

5. Smirnov P.V., Stepanova Z.I., Fasolyak N.D. (2005) *Organizatsiya i planirovanie materialno-tehnicheskoy postavki v narodnom hozyaystve* [Organization and planning of material and technical delivery in the national economy]. Moscow: Economy. (in Russian)
6. Kalenyuk A.A. (2013) Povyishenie konkurentosposobnosti promyshlennogo predpriyatiya na osnove upravleniya resursosberezheniem [Increasing the competitiveness of an industrial enterprise based on resource conservation management]. *Bulletin of the Saratov State Social and Economic University*, no. 8, pp. 116–118.
7. Harnyk M. (2011) Teoretychni aspekty vykorystannia materialnykh resursiv promyslovykh pidpriemstv [Theoretical aspects of the use of material resources of industrial enterprises]. *Science and economics*, no. 1(21), pp. 121–123.
8. Gadzhinskiy A.M. (1999) *Logistika: uchebnik dlya vyisshih i srednih spetsialnyih uchebnyih zavedeniy* [Logistics: a textbook for higher and secondary specialized educational institutions]. Moscow: Information and Innovation Center "Marketing". (in Russian)